EPISTOLA

D. JOHANNIS BAPTISTÆ SCARAMUCCII.

ad

ILLUSTRISSIMUM DOMINUM

ANTONIUM MAGLIA-BECHIUM

de

HYDROPHOBIA

ex vehementi indignatione oborta,

Ann. 1702. Maceratæ impreſſa & nunc ex lingua Italica in Latinam verſa.

Illuſtriſſime Domine.

NE importunus eſſem, aliquot per menſes Dominationem Veſtram literis venerari intermiſi, idque eo magis, cum Eandem, cui literarium cum omnibus in Europa Literatis eſt commercium, qui virtutem Ejus colentes, præclaros labores ſuos Ipſi offerre ſolent, inutilibus meis literis inquietare non deceat, utpote quæ nihil aliud ſingulare, quam obſequii mei devotum argumentum exhiberent. Concedat tamen, ut Caſum eo rariorem communicem, quo dignior eſt, doctorum Virorum conſiderationem qui ſubeat, quorum cum Ipſa ſit Idea, eoipſo omnibus in philoſophia & Medicina Literatis eandem me communicare arbitror.

Juvenis 27. annorum, temperamenti calidi & ſicci, in Monte Georgio, urbe quinque horis abhinc diſtante, in principio anni currentis 1702. ex cauſis quibusdam domeſticis tantopere excanduit, ut etiam digitum indicem mor-

dendo læderet; id quod cum circa horam 21. contigerit, adeo iraſci is perrexit, ut ſubſequente nocte circa octavam horam copioſo vomitu bilis porraceæ, & mane horrore cum ſubſequa aliqua incaleſcentia, brevi tamen durante corriperetur. Verſus horam 16. aquas omnemque alium liquorem, nec non corpora lucida & candida abhorrere incepit, ita ut etiam ad aquæ mentionem ſtrangulari videretur. Hora 23. maniacus & plane furibundus fiebat, ut quoque in adſtantium faciem exſpueret, atque à pluribus perſonis difficulter cohiberi ac teneri poſſet. Extracto autem ex brachio ſanguine quietior fieri incipiebat. Sed ſuperveniente vomitu materiæ æruginoſæ & poſtea bilis ſinceræ, loquelam & vitam amiſit, poſtquam aliquot brodii cochlearia cum pauco julepo perlato paulo prius abſorbuiſſet.

Potiſſimum quæri hic poteſt, an memoratus adfectus hydrophobia nominari debeat, cum morſum alicujus animalis rabidi non præceſſiſſe certiſſime conſtet. Ego quidem talem adpellarem; præſertim cum ad malum uterinum in maſculino hoc ſubjecto recurrere non deceat; prout anno præterito M. Februario contigiſſe recordor, dum quædam ancilla 60. annorum circiter, vidua, à febre cum intenſiſſima ſiti fuit prehenſa, cui ubi liquida, alioquin deſiderata, offerebantur, tremere & concuti incepit, cum terrore ac faucium anguſtia, in quibus per morbi decurſum aliqui tremores cum moleſto frigore notabantur, dum continuæ convulſiones recta linea ex abdomine verſus fauces procedentes, & convulſivæ digitorum in manu diſtorſiones accedebant uſque dum die quarto delirium ſuperveniſſet, quod uſque ad prandium diei ſequentis duravit, ubi aliquid aquæ, juxta domeſticorum relationem, quamvis cum renitentia quadam & tremore haurire incepit, ſed veſperi diei ſequentis inter placidos diſcurſus obiit, Omne id paſſioni hyſtericæ fuit adſcriptum, licet domeſtici eam in prægreſſa æſtate à parva canicula, dum oſſiculum in faucibus hærens ei eximebat, fuiſſe commorſam conſiterentur. Rationes cujusdam Medici conſanguinitate domeſticis juncti, quibus aquæ averſionem morbi uterini ſymptoma eſſe probabat, primo ex hoc deſumebantur, quod patrona ædium à canicula ſine ullo damno, poſt ſervam demum, etiam fuerit demorſa; ſecundo quod faucium anguſtia convulſiva per rectam lineam ex abdomine effectus eſſet hyſtericus; tertio quod Mercatus in quadam hyſterica, uti etiam Riverius recenſet, aquæ averſionem obſervaverit; quarto quod ægrota aliquid aquæ hauſerit, id quod hydrophobiam excludat. Ego vero repoſui, quod neceſſario hydrophobia fuerit, ſiquidem Aetius de eadem differens ſcribit: *Contingit ipſis gravis perturbatio, quum aquam, vel aliud corpus perlucidum vident: quapropter ipſam aufugiunt, & averſantur.* Patronam poſt ſervam ſine noxa fuiſſe commorſam, nil convincere, cum pro morſus contagio communi-

municando neceſſe ſit ut ſanguini jungatur, Inſuper, uti inferius dicemus, non omnes homines venenum rabioſum contrahunt. Subjunxi, anguſtiam faucium cum contractura recta linea ex abdomine prodeunte, à veneno rabioſo provenire, quod Spiritus animales offendendo ſpasmos producat. Circa Mercati obſervationem, à Riverio adductam, dixi, ad hydrophobiam ingenitam referri poſſe, dum Riverius *ex certa malignitatis ſpecie* id proceſſiſſe ſcripſit; uti & Galenus habet, *abſurdum non eſſe, ut talis in corpore paulatim ſit genitus humor, qualis eſt rabidorum.* Idque eo magis cum, uti infra dicemus; Zacutus abhorreſcentiam aquæ ad ſolum ſymptoma veneni hydrophobici, tantum accidens referat. Et tandem dum horror aquæ à turbata phantaſia oritur hanc variando ideas, delirium etiam variare, & conſequenter variata animæ modificatione, ad unam formalitatem ab antecedente differentem determinare poſſe. Inſuper dantur antores clariſſimi, qui hydrophobos bibere poſſe adſerunt, ceu teſtimonia infra adducemus, In noſtro Caſu ad malum uterinum recurrendi cauſam nullam habemus. Unde morbum eſſe hydrophobiam ut demonſtrem, circumſtantias examinare neceſſe eſt.

Ridicula eſſet quæſtio, an homo hydrophobus fieri queat, cum continuas experientias deſuper habeamus. Et quamvis Ariſtotelis textus proſtet, qui in hiſtoria animalium dicit: *facit rabies furorem, & quæ momorderint omnia rabiunt excepto homine; intereunt canes hoc morbo, & quæ morſa ſunt, excepto homine*; nihilominus inter multos qui textum hunc interpretantur, Fracaſtorius verum ſenſum exponit dicens: *animalium verò, quæ momorderint omnia rabiunt, & moriuntur præter hominem, quod idcirco ſit, quia animalia propter feritatem in qua cum cane conveniunt concepta contage neceſſario rabiunt propter analogiam. Hominis autem natura longe aliena eſt ab ea feritate, & convenientia, propter quod nec analogiam promptam habet ad ſuſcipiendum. Unde ſit, ut non omnes qui demorſi ſint rabiant, ſed multi beneficio temperaturæ ex ſe aut non contrahunt contagium aut ſuperant.*

Neque diſquiram, an alia animalia præter canem ex ſeipſis rabioſa fieri queant, absque eo ut contagium à canibus acceperint; cum ſi Galenus, cui Fracaſtorius conſentit, ſoli cani competere dicit, ut rabiem ſine contagio contrahat, Ariſtoteles contra, camelos rabioſos fieri poſſe adſerat. Avenzoar quem Zacutus allegat, leones, canes, equos, malos, aſinos rabiem pati poſſe adfirmat; & Avicenna vulpem, muſtelam, mulos in rabiem agi monet; quibus Velaſcus de Taranta lupum adjungit. Dn. D. Nicolini, vir de medica bene meritus, dum in vicinia Viterbi degebat, caſum in loco non longe abhinc diſſito accidiſſe mihi ſcripſit, quod cum duo galli invicem ad criſtarum uſque cruen-

tationem excanduiſſent, patrona eos ſeparare volens ſupervenerit, unumque manu arripuerit, qui vero roſtro brachium ejus, quod Seminudum erat, ad Sanguinis usque ſtillicidium læſerit, unde hydrophoba facta, paulo poſt mortua fuerit.

Major difficultas eſt, an homo ſine contagio in hydrophobiam labi queat? Noſter caſus adfirmativam comprobat, quod ipſum etiam Euſtachius Rudius, & Petr. Salius confirmant; Cœlius Aurelianus, ab Aromatario citatus, ubi de hydrophobia diſſerit, *Eſt propterea*, ait, *poſſibile ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus innaſci.* Idem Aromatarius feminam ſe vidiſſe recenſet hydrophobam ſine contagii ſuſpicione, & Soranus infantem vidit, qui ubera matris expaveſcebat. Nemo non ſcit, morſum humanum homini ex ira inflictum, ſi qui mordet jejunus fuerit, tantopere infeſtum eſſe, ut non tantum Avicenna propterea curam ejus propoſuerit, ſed ego etiam aurigam, qui inter litigandum ab alio auriga dentibus læſus fuerat, per annum ſanari non potuiſſe, vidi, etiamſi ipſi oſſiculum ex pollice læſo fuerit exemtum. Quod etiam vehemens indignatio in temperamentum bilioſum cadens, plures perſonas occiderit, res tam nota eſt, ut exempla proferre ſuperfluum foret. Sufficiat id notare, quod Plutarchus dicit: Cyrum & Pelopidam Thebanum ira peremit, priusquam ſe vindicare potuerint. Cur itaque dici nequeat, hydrophobiæ originem in caſu noſtro ab ira deducendam eſſe?

Si ira ſoli homini propria eſt (Seneca dicit, *feras ira carere, & omnia præter hominem. Nam cum ſit inimica rationi, nunquam naſcitur, niſi ubi rationis locus eſt,*) & ira juxta eundem Senecam *brevis inſania* eſt, aut ſecundum Plutarchum, *comes inſaniæ*, quis hydrophobiam, quæ ex Rufi ſententia *genus inſaniæ* eſt, ab ira ortum ſuum non poſſe habere negare queat?

Hoc ſuppoſito, in caſu noſtro ita ratiocinor: ſi homo, uti Niphus ait, *iraſcitur anima & corde: anima tanquam primo motore dijudicante rem dignam ira, corde tanquam parte primo mota:* quis neſcit, ex vehementi animæ motu, cui vehemens cordis motus reſpondet, ubi non ſolum ſpiritus animales in motum irregularem concitantur in complexu propagationis nervorum paris vagi, intercoſtalis & recurrentium, ſed etiam tota fluidorum maſſa (Seneca dicit: *mobilis agitatusque eſt ſanguis in iratis*) bilem facile in motum concitari adeo, ut ad ſummam exaltationem ſuorum ſalium fixorum & volatilium perveniens, accedentibus partibus melancholicis, venenum hydrophobicum conſtituat, quod ſibi ipſi per morſum communicatum, non ſolum ad fermentationem, i. e. motum paucarum horarum Spatio ob copiam & activitatem perduci potuit, ſed etiam per nervos cerebro communicatum, ſpecies ita

alteraverit,

alteraverit, ut modificatione animæ variante, phantaſia etiam alterata fuerit, dum metum & terrorem à corporibus lucidis & aquis, quin & ex ſolo harum nomine concepit, quod utpote inſeparabile veneni hydrophobici ſignum eſſe ſolet, dum autem hac ratione ſpiritus animales majorem alterationem, & poſtea oppreſſionem ſubeunt, primo inde furor maniacus & poſtea mors ſequi potuit; Vomitum quoque bilis porraceæ & poſtea ſinceræ inverſo fibrarum ſtomachi & inteſtinorum motui ex ſpasmodicis nervorum commotionibus attribuere licet.

Si quæratur: qualis genuina ſedes & ſubjectum veneni hydrophobici exiſtat? dicerem, quod, ſi per contagium communicetur, partem commorſam eſſe credendum ſit, prius nempe, quam effectus inde ſe manifeſtent, uti Aurelianus loquitur. Bini caſus hanc hypoteſin confirmare poſſunt: Aſſiſii in quadam femina hydrophoba effectus veneni rabioſi cum ſingultu ſe primo manifeſtarunt, dum â vulnere jam occluoſo quaſi radium aliquem cum inflammatorio ſenſu per brachium verſus pectus moveri ſenſit; & hîc Maceratæ ante paucos annos accidit, ut tres homines à cane rabioſo fuerint demorſi, quorum duo mortui ſunt, unus autem, cujus vulneri ignis ſive cauterium fuit adplicatum, quatuor circiter annos vixit, cui vulnus ab igne factum occludi nunquam potuit, ex quo per illud tempus, quod morſum excepit, omni anno multum ſanguinis exivit, uſque dum in tibia, ubi vulnus contigit, vena diſſecta fuit. Ex uno & altero caſu cognoſcitur, quod ſedes veneni, antequam ſe manifeſtavit, pars à dentibus læſa fuerit.

De motu poſtea, quem venenum à parte offenſum habuit, in cerebrum pertingere, credere debemus, eoque magis, quia Gajus Herophili diſcipulus docuit, *cerebrum & ejus membranas primario adfici*, & Democritus *eſſe incendium nervorum* ſubjunxit. Deliria inſuper, furor, motus convulſivi, faucium ſtrangulatio, cerebrum & nervos eſſe offenſos, demonſtrant.

Si autem venenum hoc ut ingenitum conſideremus, in ſanguine id generari, & poſtea cerebro communicari, dicendum eſt.

In caſu noſtro in ſanguine generatum atque per morſum ad modum contagii ſibi ipſi fuiſſe communicatum, conſequenter ad cerebrum perveniſſe, dicere licet. Unde credere neceſſe eſt, quod veneni hydrophobici ſollicitudo ſe manifeſtandi, nec non mors accelerata ab ejusdem veneni retroceſſione contigerit. Aſt ſi moveretur dubium; an æger mortuus fuiſſet, ſi digito morſus non contigiſſet, adfirmando reſponderem, quia, cum morſus eo modo evenerit, per quem venenum ſibi ipſi communicatum iterum fuit, venenum jam antea fuit productum. Unde canem rabioſum mori videmus, absque eo ut venenum ſibi aut aliis communicet.

Singulare eſt, quod omnes hydropobi eandem ſymptomatum formalitatem non habeant, dum tamen omnes timorem & terrorem ab aqua, corporibus lucidis, & ipſo fluidorum nomine patiuntur.

Non diſpliceat, Domine Magliabechi, quod in horum fidem aliquot caſus à me obſervatos deſcribere præſumam. Todi juvenem vidi, qui ſe ex Noſocomio Romano della conſolatione, ùbi ob morſum canis rabidi, quem in Roncilione paſſus fuit, curam ſubierat, in monaſterium P. Franciſcanorum, tyrocinii Ordinis faciendi cauſa contulerat. Ubi hydrophobia ſe exſeruit, mordere cum latratu conabatur, multam ſpumam emittebat, & gulam cum pectore ſævum eryſipelas letaliter inflammabat. Aſſiſii juvenculam à fele commorſam obſervavi, quæ ſine febre, de nullo alio malo quam faucium anguſtia conquerebatur, cum perpetuo ptyalismo, & poſtquam nihil bibere aut edere voluit, octo dierum ſpatio obiit: hanc ultimis horis vocatus, ſedentem, ſine pulſu inveni; poſt mortem diſſecta nullam in viſceribus labem exhibuit; ſed cum à veneno rabioſo ex morſu felis mortuam eſſe poſtea demum innotuerit, caput non fuit apertum. Alia femina quæ itidem morſum felis paſſa erat, per aquæ averſionem hydrophobiam patefecerat; hæc ſine febre, delirio, cibum tamen admiſit, ſolum vero ſingultum & faucium anguſtiam uſque ad mortem perpeſſa fuit. Alius vir hydrophobus extinctus eſt, qui à morſu canis rabioſi parva febri fuit adfectus, quæ tamen receſſit, & is cum obmuteſcentia cibum & potum fugiebat, ſicque taciturnus in aliam vitam migrabat. Alius puer à cane rabido læſus non aliud fecit, quam ſtridere, & modo horrendo aquam ob ſitim porrectam exhorreſcens vita exceſſit. Hi caſus intra paucas ſeptimanas Aſſiſii contigerunt; & ſic mihi perſuaſi, quod febres, deliria, latratus, ſpuma non ſemper in omni hydrophobo obſerventur, cum interim in omnibus timor & averſio fluidorum deprehendatur; cœterum cum aliis Doctoribus ridiculum eſſe exiſtimavi, ſi dicatur, quod hydrophobi aquam averſentur, quia expaveſcant dum in ea aut canes aut propriam perſonam conſpiciunt. Arbitror autem magis probabilem eſſe Fracaſtorii opinionem, qui dicit: *In rabie poteſt contingere, ut phantaſia fiat quædam liquidi eos extinguentis, unde formido fit quoties aut vident, aut audiunt offerri aquam*; & Aromatarius: *Timor aquæ abſque ratione genitus ad mentem læſam, non ad iram eſt referendus.*

Interim nitebar, ſi non per demonſtrationem, ſaltem per probabilitatem cognoſcere, cur venenum hydrophobicum mentem, cui timorem impreſſit, in omnibus his ægris ad aquæ metum determinet?

Prius quam ideam conceptam efformem, ne dedigneris, Dn. Magliabechi, patienter ferre reflexiones ad aliquas conſiderationes, quas præmitto.

Prima eſt, quod ſpecies non ſolum animæ repræſentent res, quarum ſunt ſpecies, ſed etiam modum rerum ipſarum, i. e. figuram, ſitum, magnitudinem, locum, motum, quietem, relationem, uti dicit Fracaſtorius; & prout ſpecie alicujus rei gratæ recepta, dilatatio fit & animæ, & fibrarum cerebri, ita ſpecie rei cujusdam ingratæ & incongruæ recepta, contractio animæ & fibrarum cerebri ſuccedit; unde evenit, ut propter ſpirituum confuſionem & mutatam fibrarum cerebri modificationem ideæ confundantur & aptæ reddantur ad præſentanda animæ objecta terribilia, & conſequenter diverſa ab illis, quæ revera ſunt, uti in maniacis & aliis ſimilibus accidentibus obſervamus. Religioſum novi, qui talem averſionem á viſis veſpertilionibus habebat, ut in furioſum timorem commotus occidiſſet eum qui tales cameram ipſius adportaſſet, & non mox celeriter aufugiſſet; atque ſe in tali facto adeo extra ſe rapi adſerebat, ut etiam iram effudiſſet in eum, qui licet multæ autoritatis foret, jocum feciſſet ac præſens fuiſſet. Id quidem non poteſt intelligi, niſi quod, dum animo Religioſi idea animalis repræſentabatur, quæ cum horribili ſpecie modificabat, illa ipſa anima talem terrorem conciperet cum mali imminentis conceptione, ut motus reconcentrativus ſpirituum fieret, & reliquæ etiam ſpecies turbarentur, cum reflexione vindictæ ipſam etiam ad odium modificante, unde anxia reddita tum à terrore, tum ira, cum terrore timido & ira operabatur.

Altera conſideratio eſt; quod inter venenum hydrophobum & aquam talis contrarietas occurrat, ut per eam aliqui hydrophobi aut convaluerint, aut utplurimum interemti fuerint. Si inter convaleſcentes aliqui numerentur, id fieri potuit, quod aqua venenum rabioſum extinxerit; ſi utplurimum moriuntur, credi poteſt, id ab oppreſſione ſpirituum accidere, qui per metum cum impetu revocantur.

Tertia eſt, quod venenum hoc tanquam cerebro & nervis inimicum, & conſequenter ſuccum nerveum ac Spiritus animales alterans, conſiderare debeamus, qualiter effectus demonſtrant. Quis negare valet, multas res venenoſas dari, magis uni quam alteri parti corporis noſtri nocivas? Cantharides id confirmant; hæ veſicam exulcerando offendunt; idque ſuccedit, quia particulæ cantharidum, ſerum dum ſubeunt ob analogiam ejus ſale lixivioſo prægnantis, in toto fluidorum complexu ab eorum oleaginoſitate retuſæ non operari queunt ad corroſionem tam facile inducendam, uti in veſica, in

qua

qua operantur, quia iſtæ particulæ Arſenicales cum ſale urinæ lixiviali ſe unientes in libertatem vindicantur. Dantur viperæ, quæ morſu ſuo icterum inducunt. Serpens qui Dipſas vocatur, riſum inducit, & ſerpens hæmorrhois ſudorem ſanguineum cauſatur, ſi hominem læſerint. Unde venenum etiam hydrophobicum magis cerebrum quam alias partes offendere poteſt.

Factis his conſiderationibus, ſic differo: Venenum rabioſum quia in ſemine venenoſo naturæ non minus viſcidæ quam melancholicæ conſiſtit, (viſcoſitatem probante Fracaſtorio, dum ſcribit: *Quoniam igitur fomite non concipitur hæc contagio, nec in cute fit per contactum ſimplicem, ſed dilaceratione cutis indiget, exiſtimandum eſt, ſeminia illius non admodum lenta eſſe, atque ea craſſiore fortaſſa, quam in foraminibus condi poſſit*; melancholicam vero naturam: *Videtur ad melancholiam contagionem magis eſſe analogam, quia videmus rabioſos demum etiam furentes fieri, quemadmodum etiam melancholicos,*) neceſſario per illud Spiritus animales cum ſucco nerveo confunduntur, & tetri ac opaci fiunt, unde ideæ naturales in confuſas & turbulentas mutatæ non ſolum animam ad confuſam operationem, quare in intellectualibus, imaginativis & ſenſitivis actionibus alterata conſpicitur, modificant, ſed etiam novas ideas aquæ & aliorum corporum lucidorum per modum ſenſationis in videndo, aut imaginationis in nominando ea, producunt, quæ dum animæ tanquam lucida & diaphana præſentantur, eidem à præcedentibus ideis turbulentis & opacis jam modificatæ, graves, moleſtæ & contrariæ adeo evadunt, ut eorum adparentiam perferre haud valens, timida reddatur cum horrore, tum conſpectu aquæ & corporum lucidorum, tum nominis harum rerum, prout nos lucem meridianam perferre nequimus, ubi per longum temporis ſpatium in tenebris detenti fuimus, vel prout perterriti redderemur, ſi amœnitate floridi prati gaudentibus vipera ad pedes noſtras conſpiciendam ſe daret. Recordatio etiam præcipitii nobis horrorem incutit. Interim dum in ſtatu timoroſo Spiritus animales alioquin confuſi & turbati ab anima revocantur, fibræ cerebri ad contractionem coguntur, cum conſenſu propaginum nervearum ita, ut cum animæ terrore ſubſequantur tremores, horrores, ſuffocationes, inquietudines irregulares totius corporis, usque dum mente tota extra ſe poſita, & ceſſante aquæ timore, delirium maniacum, & cum ſpirituum à veneno hydrophobo extinctione mors ſubſequatur.

Si porrò quæratur : cur ſymptomata adeò in hydrophobis ſint diverſa, quamvis omnia cerebri & nervorum læſionem innuant, dum in omnibus aquæ timor exiſtit ? reſpondeo, timorem eſſe operationem mentis à confuſis ideis alteratam per ſpirituum animalium & ſucci nervei melancholicam alterationem, quam venenum hydrophobicum in omnibus æque inducit, ſecundumque majorem vel minorem activitatem, majorem minoremve copiam, & majorem minoremque reſiſtentiam ſpirituum animalium & ſucci nervei, celerius tardiusve ad motum promovetur, & efficacior vel remiſſior in operando redditur.

Quod vero ægroti in furore maniaco, ſi is ſuperveniat, non amplius abhorreant, & aliquando eam bibant, hydrophobia propterea non excludenda eſt, quia omne id ab inducta mutatione ſpeciei procedit; quam in rem inter recentiores legimus, Theodorum Zwingerum in Ephem. Naturæ Curioſ. *Revera potulenta Hydrophobi deglutire aut non valent, aut non niſi maximo cum labore poſſunt.* Martinus Liſter in ſuis de hydrophobia exercitationibus diſſerens, dicit: *Multi denique etiam bibentes raptu affecti ſunt graviori, & convulſi ex frigida interficiuntur* ſubjungens: *ſtrangulatio quandoque & mors ex ſorbitione aquæ accidere valet.* Et inter antiquos Aëtius de quodam Philoſopho hydrophobo ſcribit: *ſanatus eſt ab affectione, ubi citra timorem bibiſſet*; & Avicenna de hydrophobo agens: *quandoque deſiderat aquam, deinde proclamat ex ea cum obviat ei, & quandoque ſorbet ex ea, quare ſtrangulatur per eam, & moritur.*

Duo adhuc mihi conſideranda ſunt: unum, an averſio aquæ ſit inſeparabile hydrophobiæ ſignum, ita ut ipſi ſemper & ſoli competat? alterum, utrum cutis læſio, ita ut ſanguis exeat, requiratur, ubi hydrophobia per contagium communicatur?

Circa primum dicerem, averſionem aquæ ſignum eſſe inſeparabile in hydrophobia, quia dum venenum rabioſum in homine conſideratur, non vocatur *rabies*, quæ de cane rabioſo dicitur, uti Aromatarius adſtruit; ſed *hydrophobia* adpellatur, quia averſio aquæ ibi occurrit; vocatur, quando metus omnium fluidorum adeſt; *phobodypſia* dicitur, quando metus adeſt à potu, cum magna tamen ſiti: Unde infallibiliter ſuppono, non poſſe dari venenum rabioſum, ingenitum vel communicatum, quod timorem aquæ non habeat conjunctum; uti non poteſt fieri, ut in alio aliquo morbo averſio aquæ adſit, ut non ſimul character veneni ingeniti, ſimilis veneno

rabioſo jungatur ; cujus naturæ eſſe potuit febris maligna , à Dn. D. Joh. Bapt. Nucarino, mihi deſcripta , quem veneror , & cujus virtuoſa merita invidiam ſuperant , credasque mihi , Dn. Magliabechi, mereri eum, quem diligas & æſtimes. Is obſervavit febrem cum intenſiſſima ſiti, (quæ utplurimum hydrophobiam comitatur, unde Celſus ſcribit : *miſerrimum morbi genus in quo ſimul æger ſiti & aquæ metu cruciatur*,) vigiliis , delirio , convulſiva faucium moleſtia, anxioſa perturbatione dum aqua offerebatur ; quæ tamen per vomitum plus quam ſo. lumbricorum & aliorum innumerabilium vermiculorum fuit curata. Quis itaque neget , vermes poſſe eſſe venenoſos, uti Fernelius adfirmat ? Duodecies icterum à vermibus productum vidi , inter quos duo ſaltem filioli fuerant ſanati , uti in morſu viperæ fieri ſolet ; cur itaque ab iis venenum hydrophobo analogum oriri nequeat ? Si ex multis , qui venenum rabioſum contrahere potuerunt , aliqui , uti ſupra cum Fracaſtorio dixi , illud ſuperant, aut non contrahunt , poſita etiam ejus conjunctura , jam cur aliquis , qui ingenitum illud incurrit , non ſuperare queat ? maxime cum evacuatione aut lumbricorum aut alterius materiæ , quæ iſtius veneni rabioſo analogo fomes exiſtit. Dicerem itaque , adverſionem aquæ eſſe accidens , quod omni & ſoli veneno rabioſo competat , inſuper ſemper veneno rabioſo ſive ſit ingenitum, ſive per contagium communicatum ; unde Zacutus cum de averſione aquæ in hydrophobia differit, ait : *quod ſymptoma illi proprium & inſeparabile exiſtit, quia nullum alium morbum ſequi ſolet* : non contradicit hiſce , quod interdum illa aquæ repugnantia ceſſet , quia omne procedere poteſt à majore confuſione ſpirituum, qui dum majorem confuſionem imaginum in phantaſia inducunt , diverſa animi modificatio fit , quæ ad aliam aliquam rem , quamvis confuſe & alterate determinetur.

Circa alterum , utrum ad hydrophobiam per contagium communicandam cutis læſio requiratur ? Aromatarius dicit, poſſe id fieri tum per halitum è directo ab animali rabioſo inſpiratum , tum à carnibus animantis in rabiem jam adacti manducatis , aut ſi rabidorum ſpuma labia vel ulceratam partem contingat. Per halitum inferri poſſe confirmat Arcæus , & Fabricius Hildanus multos caſus ſine morſu communicati veneni rabioſi recenſet. Fracaſtorius tamen monet , cutem ab animalis rabioſi dentibus debere lacerari, ut contagium communicetur. Fernelius quoque adſerit : *non enim rabidi canis ſolus halitus contagione quempiam polluit* ; ac de ſpuma differens dicit:

dicit : *ſi in integram cutem incidat*, *nihil officit.* Ego tamen ſtatuerem, quod ſecundum intentionem majorem minoremque veneni, ſecundum promtam magis minusve receptionem, & ſecundum majorem aut minorem cutis reſiſtentiam venenum hoc per contagium communicari poſſit; non deeſt qui dicat, quod cum unguibus quidam canis rabioſus venenum communicaverit. Referam in hujus rei fidem caſum egregium & rarum, ubi cutis non fuit ulcerata, paucum tamen venenum fuit illatum, quamvis propterea occidere nequiverit: Presbyter quidam Aſſiſii, frater juvenculæ ex hydrophobia ob morſum felis rabioſæ ſupra deſcriptum mortuæ, & ipſe anguſtia faucium cum ptyaliſmo, & aliquo metu, ſine tamen aquæ horrore laborare cepit, cum ab eodem fele eſſet impetitus, ſola dentium impreſſione relicta, ſine cutis laceratione; curatus poſt quindecim dies in circa liber evaſit à ptyaliſmo & faucium anguſtia, quod tamen ſymptoma ſicut per multos annos eodem anni tempore, quo impetum felis ſuſtinuit, rediit, ita ſemper tamen averſio quædam aquæ remanſit, ut flumina tranſiens oculos clauderet, & jam ea non utitur, niſi pauca illa in Calice, non tamen ſine aliqua averſione. Pauperes Patres Diſcalceati Reformati in Todi, meo tempore carnem porci à cane rabioſo demorſi, à quodam ruſtico pro aliquibus miſſis celebrandis, ſine caſus relatione, oblatam, comederunt, & tamen nullum ipſis damnum attulit, fortaſſe quod venenum non fuerit manifeſtatum, & ignis etiam res mutare poſſit.

Ubi venenum manifeſtatum eſt, remedio non eſt locus, unde etiam Baldus ſua Digeſta cum veneno rabioſo digerere debet; & ſi quis per balnea illud ſuperavit, pro caſu raro & inſolito habendum eſt. Antequam manifeſtetur, remedia ab omnibus authoribus proponuntur. Scias tamen, Illuſtriſſimum Dn. Baronem Boccacium, Equitem Fanenſem pulverem ſingulariſſimum contra hoc venenum diſpenſaſſe, quem cantharidum eſſe poſſe, ex viſu colligitur, quæ etiam ab Avicenna proponuntur.

Hæc eo confidentius, Dn. Magliabechi, recenſui, cum humanitas tua mihi ſit perſpecta, qua jam à 24. annis, in quibus ſervire tibi ſtudeo, debilitates meas ſuſtinere dignatus es.

Interim ne mireris, Dn. Antoni, quod hucusque tractatum meum de febribus nondum videris, cujus mentionem feci, cum Urbini, ubi eum compoſui, degerem; ſiquidem practicæ occupationes me impediverunt. Amici editionem ejus urgent, ego vero eun-

dem correctiorem reddere cogito, & inveſtigare qui me adjuvare ſaveat, cum mihi ob mulas rationes illud ſit impoſſibile; præcipua eſt, quod Nobilibus aliquod febrium ſyſtema dare velim, maxime illis, qui aliquod judicium ſibi arrogantes, libertatem in cenſendis Medicis ſibi ſumunt. Quales (de ignorantibus non loquor, *quia latrant ad Lunam*,) ad eruditum librum periti & celebris viri, Dn. D. Antonii Franciſci Bertini- Florentini: *La difeſa della medicina dall' oppoſitione dè Dotti, e dalla cenſura del Volgo*, remittere deberem, ſed quia ipſis pro aliqua propriæ familiæ, dum ruri ſubſiſtunt, cura inſerviet, ubi animadvertent, ſimplicia & naturalia medicamenta naturæ, quæ in omnibus rebus *gaudet ſimplicibus*, magis eſſe congrua, certioresque fient, quod fundamenta mechanica, quæ Doctiores ſequuntur, probabiliora ſint (quia per demonſtrationes procedere non poſſumus,) ad inſiſtendum non ſolum doctrinæ Hippocratis, ſed etiam ideam faciendam, quæ veritati magis conſona adpareat; ad quam ſi reſpicerent aliqui naſuti cujusdam ſublimis metropolitanæ urbis, terminos non nauſearent *particularum* & *molecularum* ab ipſis non intellectos, dum cerebello ſuo eas forſan metiuntur, & qui ob magnitudinem ac Magnificentiam loci, ubi morantur, ampulloſi atque ſagaces fiunt ad leges medicas mundo promulgandas. Tales Ariſtotelis Topica inſpiciant, & in libro 6. ubi de compoſitione partium diſſerit, invenient: *quædam ſic ſe habent ad invicem, ut nihil eis unum quippiam fiat.* An continuum ſine idea minimarum particularum concedi poteſt? Videant eundem Ariſtotelem in 6. phyſicor. dicentem: *ejusdem autem rationis eſt magnitudinem, & tempus, & motum ex indiviſibilibus componi, & dividi in diviſibilia.* Obſervent paululum Fracaſtorium, lumen in bene philoſophando egregium, qui de morbis contagioſis diſſerens ſcribit: *Videtur contagio conſimilis, quædam infectio ſecundum ſubſtantiam, ſed tum magis, quum in particulis minimis, & inſenſibilibus quædam infectio fit*; & porro: *dicemus, contagionem eſſe conſimilem, quandam miſti ſecundum ſubſtantiam, corruptionem, de uno in aliud tranſeuntem infectione, in particulis inſenſibilibus primo facta.* Quærant alteram Medicorum ideam Fernelium de abdit. morbor. cauſ. & reperient: *ex apta enim, & concinna partium ſimilarium poſitione, numero, figura, magnitudine partes illæ, quæ appellantur Organicæ conſurgunt.* Non itaque terribile eſt *particularum* nomen, quod ipſorum oculos obcœcare queat. Dum illic nominantur, non cogunt nos propterea, ut easdem prima eſſe principia credamus. Nec

Galeni

Galeni authoritatem obtrudere opus habent, quia in ingreſſu de uſu part. dicit: *Quæcunque corpora, nec undequaque circumſcriptionem habent propriam, nec undequaque conjuncta ſunt aliis, hæc particulæ vocantur. Et ſi hoc verum eſt multæ erunt animalium particulæ aliæ quidem majores, aliæ minores, aliæ autem etiam omnino in aliam ſpeciem indiviſibiles.* Sanguis certe noſter in minimas particulas vel globulos dividitur, ut motum per continuationem muſculorum ex arteriis in venas obtineat. Si eorum ſtomachus particularum & molecularum terminos faſtidiat, pro ipſis tractatum meum de febribus non ſcripturus ſum; cujus frontiſpicium hoc eſt:

De Febribus
mechanicæ lucubrationes
Commoditati Virorum Nobilium ruri degentium
ſine Medico, quorum ſub manu medicamenta proponuntur.

Conſequitur pro Medicis junioribus,
idea,
juxta leges mechanicas theoretico-practica,

De iis quæ vel critice, vel ſymptomatice cum
eveniant in febribus,

caſibus in Epidemiis ab Hippocrate deſcriptis confirmantur.

Præcedet utrumq; mechanica diſſertatio de Fermentatione, hanc vero præfatio, qua manifeſtum fit, opiniones recentis Scholæ
à
priſcis fuiſſe præmonſtratas,
auctore I. B. S.

Hiſce obſequioſe me commendo, & glorior me ſemper eſſe

D. V. Illuſtriſſ.

Humilimum ſervum

Maceratæ de 14. Febr. 1702.

G. B. Scaramuccium.

MEMO-